

არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია საზირომო სახელწოდებასთან მიმართებით

შესავალი

სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციამ არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია და მისი აღკვეთა სამრეწველო საკუთრების სფეროს დაუკავშირა. პარიზის კონვენცია საგანგებოდ ავალეს მონაწილე ქვეყნებს, რომ განახორციელონ ყველა საჭირო ღონისძიება, რათა არ დაუშვან არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის განვითარება.¹ საქართველო პარიზის კონვენციის წევრი ქვეყანაა², შესაბამისად, საქართველოს ეკონომიკის განვითარების დღევანდელ პერიოდში ამ ობიექტის არსის შეცნობა სასარგებლო და საჭირო იქნება.

ნაშრომის აქტუალობას ისიც განსაზღვრავს, რომ 2012 წლის 8 მაისს ძალაში შევიდა საქართველოს კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“.³ მისი ამოქმედებისთანავე საქართველოს 2005 წლის 3 ივნისის კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ ძალადაკარგულად გამოცხადა. მიღებული კანონი უფრო მეტად ცვლილებებს წარმოადგენს, ვიდრე ახალ საკანონმდებლო აქტს. განხორციელებული ცვლილებებით ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტების დაცვა არ იქნა უზრუნველყოფილი. შესაბამისად, ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებთან მიმართებით არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა კვლავაც საკანონმდებლო მოწესრიგების გარეშეა.

¹ The Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Paris, (ხელმოწერილია 1883 წლის 20 მარტს, შესწორებულია 1979 წლის 28 სექტემბერს), მუხლი 10^{ბის};

იხ., <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/trtdocs_wo020.html> [21.05.2013].

² საქართველო შეუერთდა პარიზის კონვენციის სტოკჰოლმის აქტს სსრ კავშირის (სსრ კავშირი პარიზის კონვენციის მონაწილე გახდა 1965 წ.) დროს აღებული ვალდებულებების გაგრძელების შესახებ დეკლარაციის საფუძველზე. ეს მოხდა კონვენციის არსებობის 111 წლის თავზე – 1994 წლის 18 იანვარს.

³ საქართველოს კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“, №6148-IX, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 08.05.2012.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღმკვეთი ნორმები და ანტიმონოპოლიური (ანტიტრესტული) კანონმდებლობა ურთიერთდაკავშირებულია. საბაზრო ეკონომიკის ეფექტური ფუნქციონირების უზრუნველყოფა ორივეს მიზანს წარმოადგენს. ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის დანიშნულებაა, არ მოხდეს ეკონომიკური ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება,⁴ ხოლო კანონმდებლობა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ ყველა მონაწილეს აიძულებს, თამაშის ერთნაირი წესების დაცვას და კონკურენტებს შორის კეთილსინდისიერ ბრძოლას უზრუნველყოფს.⁵ ამ განსხვავების მიუხედავად, ორივე მათგანი თანაბრად მნიშვნელოვანია და ერთმანეთს ავსებს. კეთილსინდისიერი კონკურენციის უზრუნველსაყოფად მხოლოდ ანტიმონოპოლიურ კანონზე დაყრდნობა არ შეიძლება. ამის მიღწევა განსაზღვრული ნორმების არსებობით არის შესაძლებელი. სწორედ ამ მიზნიდან გამომდინარე, სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციამ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებს დაუკავშირა. ქართული კანონმდებლობა კი მხოლოდ ანტიმონოპოლიურ ნორმებს შეიცავს.

კანონმდებლობა ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში, რომელიც გამოგონებების, სამრეწველო ნიმუშების, სასაქონლო ნიშნების, საფირმო სახელწოდებების, გეოგრაფიული აღნიშვნების და ა.შ. დაცვას უზრუნველყოფს, არ არის იმდენად სრულყოფილი, რომ ბაზარზე პატიოსანი ქცევა დაამკვიდროს.

ნაშრომი საფირმო სახელწოდებასთან მიმართებით არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შემთხვევებს ეხება და განხილულია მისი, როგორც ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტის დაცვის სამართლებრივი მექანიზმები.

1. კონკურენციის ცნება

კონკურენცია მრავალმნიშვნელოვანი ცნებაა და მისი გამოვლინებაც მრავალგვარია. კონკურენცია არსებობს ყველგან, სადაც გარკვეულ ინტერესთა შეჯიბრია.⁶ შესაბამისად, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის

⁴ Callmann R., *Unfair Competition and Antitrust: Coexistence within Complementary Goals*, 1968, 1335.

⁵ *Intellectual Property Reading Material*, WIPO, Geneva, pub No 476 (E) 1998, 126.

⁶ სიტყვა (ტერმინი) „კონკურენცია“ (competition) წარმოიშვა გვიანდელი ლათინური სიტყვიდან „concurrentia“ (concurrere) და პირდაპირი მნიშვნელობით (სიტყვა-სიტყვით) ნიშნავს – შეტაკებას, შეჯახებას.

ცნებაც ცვალებადია, „რაც იყო სამართლიანი გუშინ, შეიძლება უსამართლო იყოს დღეს“⁷. არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობის მოთხოვნებს, საქმიანი ბრუნვის, გონივრულობისა და სამართლიანობის აღიარებულ ნორმებს ეწინააღმდეგება. იმისთვის, რომ ბაზარზე ეკონომიკური თავისუფლება შენარჩუნდეს, საჭიროა მინიმალური წესების დაცვა. არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია, როგორც საბაზრო ეკონომიკის ეფექტიანი ფუნქციონირების საფუძვლების საწინააღმდეგო მოვლენა, ყველა ქვეყანაში, სადაც კი არსებობს კონკურენციული კანონმდებლობა, აკრძალულია.

თავისუფალი კონკურენცია კონკურენტულ გარემოში აბსოლუტურ თავისუფლებას არ გულისხმობს. აღნიშნული არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტებით გათვალისწინებულ გარკვეულ შეზღუდვებს წარმოადგენს. შეზღუდვებს ორმაგი მიზანი აქვს: დაიცვას საჯარო და კერძო ინტერესი.⁸ „ამიტომ უმჯობესია საუბარი თანასწორ კონკურენციაზე, ვიდრე თავისუფალ კონკურენციაზე“⁹.

გამოთქმულია მოსაზრება, რომ არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია არის იქ, სადაც რეალურად არსებობს კონკურენცია. ეს უკანასკნელი არ უნდა გავიგოთ ისე, რომ კონკურენცია მხოლოდ საერთო სფეროში მოღვაწეობას გულისხმობს. არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია სახეზეა მაშინაც, როცა საწარმოები სხვადასხვა საქმიანობას ეწევიან.¹⁰ მაგალითად, როდესაც საწარმო სულ სხვა სფეროში საქმიანობს, მაგრამ სხვისი რეპუტაციით უკანონოდ სარგებლობს.

„საწარმოებს შორის თავისუფალი კონკურენცია განიხილება როგორც ეკონომიკაში მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის წონასწორობის უზრუნველყოფისა და მომხმარებელთა, ასევე, მთლიანად ეკონომიკის ინტერესების დაკმაყოფილების საუკეთესო საშუალება.“¹¹ იქ, სადაც არსებობს კონკურენცია, შესაძლებელია, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტებს ჰქონდეს ადგილი. არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია, არსებული პოლიტიკური ან სოციალური სისტემისაგან დამოუკიდებლად, ყველა ქვეყანასა და ყველა დროში შეიმჩნევა.

⁷ Handlert I., Unfair Competition, Iowa Law Review, Vol. 21, 1936, 175.

⁸ Rotondi M., Unfair Competition in Europe, J. Comp. L., 1958, 328.

⁹ იქვე, 329.

¹⁰ Callmann R., Unfair Competition Without Competition? University of Pennsylvania Law Review, 1947, 449.

¹¹ ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი – „საქპატენტი“, ინტელექტუალური საკუთრება, წიგნი I, დ. გაბუნიას, მ. კვიმსაძისა და ზ. მელითაურის თარგმანი, დ. გაბუნიას რედაქტორობით, თბილისი, 2001, 403.

კონკურენცია იქმნება შეთანხმების გარეშე, არ ხდება ცალკე შეთანხმების (ხელშეკრულების) გაფორმება. მნიშვნელოვანია ბიზნესსუბიექტების ნება, ჩაერთონ ბიზნესგარემოში. ურთიერთობა შეიძლება მოწესრიგების გარეშე, მხარეების შეთანხმების ან ცალმხრივად გამოთქმული ნების საფუძველზე ჩამოყალიბდეს. პირის სურვილი – აწარმოოს ბიზნესსაქმიანობა, გულისხმობს ამ საქმიანობის გარკვეული ქცევის წესების დაცვით მოწესრიგებას.¹² სუბიექტის მონაწილეობა სამრეწველო საქმიანობაში თავისთავად გულისხმობს მის მოვალეობებს კონკურენტულ გარემოში. მაგალითად, კონკურენციის პრინციპების დაცვა, ანუ პატიოსანი ქცევის ნორმების დაცვა.

პარიზის კონვენციის მე-10bis მუხლის თანახმად, არაკეთილსინდისიერ კონკურენციად ჩაითვლება „კონკურენციის ნებისმიერი აქტი, რომელიც ეწინააღმდეგება პატიოსანი ქცევის წესებს“¹³. პატიოსანი ქცევის სტანდარტების შეფასება ერთობლივად სოციალურ, ეკონომიკურ და მათ შორის, გეოგრაფიულ გარემოზეა დამოკიდებული. იგი შეიძლება დროის მიხედვითაც კი შეიცვალოს.

საქართველოს კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა კონკურენციის შესახებ“ კონკურენციას შემდეგნაირად განმარტავს: „კონკურენცია – შესაბამის ბაზარზე მოქმედ ან პოტენციურ ეკონომიკურ აგენტებს შორის მეტოქეობაა ამ ბაზარზე უპირატესობის მოსაპოვებლად“¹⁴. აღნიშნული ნორმის შინაარსიდან გამომდინარე, საკითხი ბაზარზე ეკონომიკური ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვას ეხება. ეს კი არსობრივად ანტიმონოპოლიურ კანონმდებლობას უკავშირდება და არა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ნორმებს. აქედან გამომდინარე, ნორმატიული აქტის სათაური თითქოს მიგვითითებს კანონის იმ სფეროზე, რომელიც განმარტებულია პარიზის კონვენციის მე-10bis მუხლით და სინამდვილეში ანტიმონოპოლიურ (ანტიტრესტულ) სამართალს ეხება. ამას ისიც მოწმობს, რომ მოქმედი კანონის მე-4 მუხლის „ა“ პუნქტის თანახმად, კანონის მოქმედება ინტელექტუალური საკუთრების უფლებაზე არ ვრცელ-

¹² Callmann R., Unfair competition without competition? University of Pennsylvania Law Review, 1947, 449.

¹³ The Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Paris, (ხელმოწერა 1883 წლის 20 მარტს, შესწორებულია 1979 წლის 28 სექტემბერს); იხ., <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/trtdocs_wo020.html> [21.05.2013].

¹⁴ „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი, № 6148-IX, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 08.05.2012.

დება,¹⁵ მაშინ, როდესაც სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციამ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა სწორედ რომ სამრეწველო საკუთრების სფეროს დაუკავშირა¹⁶.

2. საფირმო სახელწოდება, როგორც ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტი

საფირმო სახელწოდება კომპანიის სახელს წარმოადგენს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, როგორც ფიზიკურ პირს აქვს საკუთარი სახელი, სამართლებრივ ურთიერთობებში სახელითა და გვარით მონაწილეობს, ისევე იურიდიულ პირსაც აქვს საფირმო სახელწოდება, რომელიც მისი იდენტიფიკაციის საშუალება გახლავთ. „საფირმო სახელწოდება წარმოადგენს, როგორც პირად არაქონებრივ უფლებას, ასევე არამატერიალურ ქონებრივ უფლებას“.¹⁷ შეუძლებელია, იურიდიული პირები საფირმო სახელწოდებების გარეშე არსებობდეს.

საფირმო სახელწოდება კომპანიისთვის სამეწარმეო სახელს წარმოადგენს, რომლითაც იგი ცნობადი ხდება. საწარმოს რეპუტაცია მის სახელთან არის დაკავშირებული, ამიტომ საფირმო სახელწოდება საწარმოს ქონების ნაწილია. აქედან გამომდინარე, საფირმო სახელი, ისევე, როგორც სასაქონლო ნიშანი, პარიზის კონვენციის მიხედვით, დაცვის ობიექტი გახლავთ.¹⁸ რეგისტრაციისა და შემდგომი გამოყენების პირობებისთვის მოითხოვება, რომ საფირმო სახელწოდება განმასხვავებლობის მატარებელი იყოს. ამავე დროს, „სახელის დარქმევის უფლება კი გვაქვს, მაგრამ სახელი კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ზნეობის ნორმას, ანუ არ უნდა გამოვიყენოთ ისეთი სახელი, რომელიც ქართული და საერთოდ, მსოფლიო ცივილიზაციის საკუთრებაა“¹⁹.

¹⁵ საქართველოს კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“, № 6148-IX, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 08.05.2012.

¹⁶ The Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Paris, (ხელმოწერილია 1883 წლის 20 მარტს, შესწორებულია 1979 წლის 28 სექტემბერს); იხ., <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/trtdocs_wo020.html> [21.05.2013].

¹⁷ ქორტაშვილი ქ., სამეწარმეო სამართალი, თბილისი, 2005, 74.

¹⁸ The Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Paris, (ხელმოწერილია 1883 წლის 20 მარტს, შესწორებულია 1979 წლის 28 სექტემბერს), მუხლი 1;

იხ., <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/trtdocs_wo020.html> [21.05.2013].

¹⁹ ლილუაშვილი გ., შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება, თბილისი, 2005, 34.

მაშასადამე, სავაჭრო, კომერციული სახელი შეიძლება იყოს არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, რომლის სხვა პირზე გადაცემა კანონით დადგენილი წესით არის შესაძლებელი.²⁰ ამასთან, საფირმო სახელწოდებაზე განსაკუთრებული უფლება საწარმოსაგან განუსხვისებელია. საწარმოს გარეშე საფირმო სახელწოდების გადაცემა არ ხდება, ანუ იგი საწარმოს განუყოფელი ნაწილია.

საფირმო სახელწოდების სამართლებრივი მოწესრიგება არ არის უნიფიცირებული და ერთგვაროვანი. საერთო სამართლისაგან განსხვავებით, კონტინენტური ევროპის სამართალი მეწარმეს საფირმო სახელწოდების არჩევაში სრულ თავისუფლებას არ ანიჭებს. „საფირმო სახელწოდების შერჩევა დამოკიდებულია საწარმოს ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმაზე. ინდივიდუალური მეწარმე ვალდებულია, საფირმო სახელწოდებად აირჩიოს საკუთარი სამოქალაქო სახელი. ეს წესი გამომდინარეობს ზოგადი პრინციპიდან – ფირმის ჭეშმარიტების თაობაზე. ამავე პრინციპიდან გამომდინარეობს მოთხოვნა საწარმოს საქმიანობის სავნისა და ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის აღნიშვნის გამოყენებაზე საფირმო სახელწოდების ელემენტად.“²¹

საფირმო სახელწოდებად შეიძლება განისაზღვროს სახელი, რომელიც საქონლის გეოგრაფიული წარმოშობის ადგილს უთითებს, მაგალითად, ალწერილობითი საფირმო სახელწოდება. ჩვეულებრივ, საფირმო სახელწოდებაზე უფლება საწარმოს დაფუძნებასთან ერთად წარმოიშობა. იგი გამოყენების საფუძველზე არის დაცული, იმის მიუხედავად, სასაქონლო ნიშნად რეგისტრირებულია თუ არა. განმასხვავებლობის არქონის შემთხვევაში, მას შეუძლია დაცვა გამოყენების შედეგად მიიღოს. **განმასხვავებლობა ნიშნავს, რომ მომხმარებელი ცნობს სახელწოდებას, როგორც სპეციფიკურ კომერციულ წყაროზე მითითებას.** „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, საფირმო სახელწოდებაზე უფლების მოპოვება რეგისტრაციას უკავშირდება.

საფირმო სახელწოდების დაცვა სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის გზითაც ხორციელდება. შესაძლებელია, როგორც სრული საფირმო სახელწოდების, ისე მოკლე საფირმო ნიშნის რეგისტრირება, რომლის უზრუნველსაყოფად საფირმო სახელწოდების, როგორც სასაქონლო ნიშნის, ფაქტობრივად გამოყენებაა საჭირო. ამ პირობის შესრულებისათვის

²⁰ ქოქრაშვილი ქ., სამეწარმეო სამართალი, თბილისი, 2005, 74; იხ., ციტირება: ჭანტურია ლ., შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბილისი, 1997, 169.

²¹ ძამუკაშვილი დ., ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, მეორე გამოცემა, თბილისი, 2002, 317.

შემოკლებული საფირმო ნიშნის რეგისტრაცია საყოველთაოდ მიღებული ხერხია. ტერიტორიული პრინციპის თანახმად, საფირმო სახელწოდება იმ ქვეყნის ფარგლებშია დაცული, სადაც იგი არის რეგისტრირებული²².

არ იქნება სწორი, მივიჩნიოთ, თითქოს ამგვარად რეგისტრირებული საფირმო სახელწოდების მფლობელი პირი მხოლოდ რეგისტრაციის ფაქტიდან გამომდინარე ვერ გამოიყენებს განსაკუთრებულ უფლებას და რომ ამ უფლებით სარგებლობა საფირმო სახელწოდების რეალურად გამოყენების შემდეგ შეიძლება.

საფირმო სახელწოდების მფლობელს გააჩნია განსაკუთრებული უფლება საკუთარ საფირმო სახელწოდებაზე. განსაკუთრებული უფლება ვრცელდება იდენტურ ან მსგავს საფირმო სახელწოდებაზე იმ შემთხვევაში, როდესაც იდენტური ან მსგავსი სახელწოდებით ორი ან მეტი საწარმო ერთგვაროვან საქმიანობას ეწევა. ამასთან, საფირმო სახელი ტერიტორიული პრინციპის თანახმად იმ ქვეყნის ფარგლებშია დაცული, რომელშიც იგი რეგისტრირებულია.²³ პარიზის კონვენციის თანახმად, საფირმო სახელწოდებაზე უფლება ნებისმიერი იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედებს, სადაც მეწარმე საქმიანობს.

„თუ საფირმო სახელწოდება ან საფირმო ნიშანი გამოიყენება როგორც სასაქონლო ნიშანი (იმისდა მიუხედავად, რეგისტრირებულია იგი თუ არა), პრიორიტეტის ზოგადი წესები და ნიშნებით შეთავაზებული საქონლისა და მომსახურების წარმოშობის მიმართ აღრევისაგან მომხმარებელთა დაცვის ნორმები განსაზღვრავენ მსგავს სასაქონლო ნიშნებთან ნებისმიერი კოლიზიის შედეგს.“²⁴ მაშინაც კი, თუ საქონლისა და მომსახურების მიმართ საწარმო საფირმო სახელწოდებას ან საფირმო ნიშანს იყენებს (სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, არა როგორც სასაქონლო ნიშანს), საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ ადრე რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშანზე უფლებები ირღვევა, თუ საფირმო ნიშანს ან საფირმო სახელწოდებას შეუძლია შექმნას აღრევა საქონლის ან მომსახურების წარმოშობის მიმართ, რომლებსაც საწარმო სთავაზობს თავისი სახელწოდებით. ასევე, პირიქით, სასაქონლო ნიშნის, მომსახურების ნიშნის ან

²² ძამუკაშვილი დ., სამრეწველო საკუთრება, კომერციული აღნიშვნები არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა, თბილისი, 1998, 149.

²³ ძამუკაშვილი დ., ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, მეორე გამოცემა, თბილისი, 2002, 322.

²⁴ ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი – „საქპატენტი“, ინტელექტუალური საკუთრება, წიგნი I, დ. გაბუნიას, მ. კვიმსაძისა და ზ. მელითაურის თარგმანი, დ. გაბუნიას რედაქტორობით, თბილისი, 2001, 365.

კოლექტიური ნიშნის გამოყენებამ შეიძლება ანალოგიურად დაარღვიოს საფირმო ნიშნის ან საფირმო სახელწოდების ადრინდელი უფლება.

კონკურენტების მიერ ცნობილი საწარმოს იდენტური ან მისგან გამომდინარე საფირმო სახელწოდების გამოყენება ხშირად ხდება, რაც სახელწოდების კარგი რეპუტაციით სარგებლობის სურვილით არის განპირობებული. საფირმო სახელწოდების მისგანგავების ფაქტი იმ შემთხვევაში დგინდება, თუ საზოგადოების შეცდომაში შეყვანის საშიშროება არსებობს.²⁵

საფირმო სახელწოდება დაცვის ობიექტს წარმოადგენს, იმის მიუხედავად, იგი (სრულად ან შემადგენელი ნაწილი) სასაქონლო ნიშნად რეგისტრირებულია თუ არა. პროდუქტის ან მწარმოებლის დაბნეულობა პატიოსანი ქცევის წესებს ეწინააღმდეგება.²⁶ პარიზის კონვენციის მე-8 მუხლის თანახმად, საფირმო სახელწოდება, იმის მიუხედავად, შეადგენს თუ არა სასაქონლო ნიშნის ნაწილს, კავშირის ყველა ქვეყანაში განაცხადის შეტანის ან რეგისტრაციის ვალდებულების გარეშეა დაცული. აღნიშნული ნორმა წევრ სახელმწიფოებს ავალდებულებს საფირმო სახელწოდების დაცვა უზრუნველყონ. ამავე დროს, კანონი იმპერატიულად განსაზღვრავს, რომ ყველა საქონელი, რომელზეც სასაქონლო ნიშანი ან საფირმო სახელწოდება უკანონოდ იქნება დატანილი, ყადაღას ექვემდებარება კავშირის იმ ქვეყანებში შეტანისას, სადაც ასეთ ნიშანს ან საფირმო სახელწოდებას სამართლებრივი დაცვა აქვს მინიჭებული.²⁷

გერმანიაში საფირმო სახელწოდების დაცვისთვის არ არის აუცილებელი, რომ კონკურენტებს საქმიანობის საერთო სფერო გააჩნდეთ. საფირმო სახელწოდების დასაცავად საკმარისია მისი გამოყენება იწვევდეს აღრევას ან მომხმარებლის შეცდომაში შეყვანის საფრთხეს. მისი დაცვა გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლით არის გარანტირებული, რომელიც, ზოგადად, სახელის უფლების დაცვას ეხება.²⁸

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის თანახმად, **„საფირმო სახელწოდებაზე განსაკუთრებული უფლების დაცვა ზორციელდება ამ კოდექსით, მეწარმეთა შესახებ კანონითა და სამრეწველო საკუთრების შესახებ**

²⁵ Handlert I., Unfair Competition, Iowa Law Review, 1936, 175.

²⁶ Rotondi M., Unfair Competition in Europe, J. Comp. L, 1958, 340.

²⁷ The Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Paris, (ხელმოწერილია 1883 წლის 20 მარტს, შესწორებულია 1979 წლის 28 სექტემბერს), მუხლი 9;

იხ., <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/trtdocs_wo020.html> [21.05.2013].

²⁸ BGB, მთარგმნელი და რედ. ზ. ჭეჭელაშვილი, თბილისი, 2010.

სხვა საკანონმდებლო აქტებით²⁹. ქართული კანონმდებლობა და პრაქტიკა პარიზის კონვენციის მე-8 მუხლს არ შეესაბამება. „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის თანახმად, საფირმო სახელწოდება ანუ ფირმა არის სახელი, რომელითაც მეწარმე სუბიექტი საქმიანობს. საფირმო სახელწოდების არსებობა აუცილებელი რეკვიზიტია, რათა კერძო სამართლის იურიდიული პირი დარეგისტრირდეს. ამავე მუხლის თანახმად, „დაუშვებელია საფირმო სახელწოდებაში ისეთი გრაფიკული სიმბოლოების გამოყენება, რომელთაც არ აქვთ ენობრივი ნორმებით დადგენილი ბგერითი ან სიტყვიერი შესატყვისი. საფირმო სახელწოდებას არ უნდა ერთოდეს რაიმე ისეთი დამატება, რომელმაც შეიძლება შეცდომაში შეიყვანოს მესამე პირი ან/და გამოიწვიოს შეცდომა ან/და გაუგებრობა მეწარმე სუბიექტის ფორმისა თუ საქმიანობის მოცულობის ან/და პარტნიორთა ურთიერთობის გამო.³⁰

აღნიშნული ნორმით ცალსახად განიმარტება, რომ დაუშვებელია საფირმო სახელწოდებად ისეთი ნიშნის გამოყენება, რომელიც თავად დარეგისტრირებული სუბიექტის საქმიანობის მოცულობის, ფორმის ან პარტნიორთა ურთიერთობის გამო აღრევას იწვევს. ამასთან, სხვა საფირმო სახელწოდების მსგავსებაზე არაფერია ნათქვამი. „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 1999 წლის რედაქცია კი ითვალისწინებდა შემდეგს: „საწარმოს შემძენს შეუძლია გამოიყენოს ადრინდელი საფირმო სახელწოდება სამემკვიდრეო ურთიერთობის აღმნიშვნელი დამატების დართვით ან უამისოდ, თუკი ადრინდელი მფლობელი, მისი მემკვიდრეები ან საზოგადოების კანონიერი წარმომადგენლები თანახმა არიან“. 2008 წლის ცვლილებების შემდეგ მოქმედი კანონმდებლობა აღნიშნულ დანაწესს აღარ ითვალისწინებს. სწორედ იქიდან გამომდინარე, რომ კერძოსამართლებრივ ურთიერთობებში ნებადართულია ის, რაც აკრძალული არ არის,³¹ სამეწარმეო რეესტრი არა მარტო მიმსგავსებულის, არამედ აბსოლუტურად ორი ან სამი ერთი და იმავე საფირმო სახელწოდების სუბიექტს არეგისტრირებს. ეს კი, ცალსახად, საკანონმდებლო დონეზე არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტის ლეგალიზებაა (მაგალითად, რეგისტრირებულია ორი იდენტური შპს საფირმო სახელწოდებით – „შპს ნიგო“). მიუხედავად იმისა, რომ რეგისტრაციის შედეგად თითოეულ მათგანს სხვადასხვა საიდენტიფიკაციო კოდი ენიჭება, ბაზარზე შესაძლოა არსებობდეს ორი ან მეტი ერთი და იმავე საფირმო სახელწოდების მქონე სუბიექტი, რომელიც ერთსა და იმავე ან განსხვავ-

²⁹ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1104-ე მუხლი.

³⁰ საქართველოს „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის მე-6 მუხლი.

³¹ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლი 10, მეორე ნაწილი.

ვებულ საქმიანობას ეწევა. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში საქმიანობის სფეროს იმდენად დიდი მნიშვნელობა არ აქვს, რამდენადაც საზოგადოების შეცდომაში შეყვანას. ამავე დროს, შესაძლოა, „არაკეთილსინდისიერმა“ სუბიექტმა, რომელსაც სურს ისარგებლოს სხვისი რეპუტაციით, პირი იმავე საფირმო სახელწოდებით დაარეგისტრიროს. აღნიშნული საკითხისადმი პრაქტიკაში მსგავსი მიდგომა გაურკვევლობას წარმოშობს. თავად მეწარმის ინტერესებში არ შედის იმავე სახელით რეგისტრაცია, ვინაიდან შეიძლება მანამდე რეგისტრირებული იდენტური საფირმო სახელწოდების მქონე სუბიექტს ბაზარზე კარგი რეპუტაცია არ ჰქონდეს და პირიქით, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას კარგი რეპუტაციის მქონე სუბიექტის საფირმო სახელწოდება³².

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა, „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის დამატოს დამცავი ნორმა, რომელიც ერთი და იმავე საფირმო სახელწოდების მქონე სუბიექტის დარეგისტრირებას აკრძალავს. ისიც უნდა ითქვას, რომ ამის კანონმდებლობით მოწესრიგება სირთულეებთან იქნება დაკავშირებული. ყოველდღიურად ასობით სუბიექტი რეგისტრირდება. თითოეული სუბიექტის რეგისტრაციისას აღნიშნულის გადამოწმება კი დიდ დროს მოითხოვს. აქედან გამომდინარე, უმჯობესია არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის კანონმდებლობა პროდუქციის რეალიზაციის მიზნით იდენტური ან მსგავსი საფირმო სახელწოდების გამოყენების აკრძალვას შეიცავდეს. ეს არა მარტო საზოგადოების ინტერესებს, არამედ თავისუფალ კონკურენტულ გარემოსაც ემსახურება.

„სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია ბათილად იცნობა, თუ სასაქონლო ნიშანი შეიცავს ისეთ საფირმო სახელწოდებას, რომელზედაც უფლებები ნიშნის რეგისტრაციაზე განაცხადის შეტანამდეა წარმოშობილი, რის შედეგადაც ჩნდება აღრევის შესაძლებლობა.³³ აღნიშნული ნორმა და სუბიექტის საფირმო სახელწოდების რეგისტრაციის თაობაზე სამეწარმეო რეესტრის მიდგომა ერთმანეთს არ შეესაბამება. სამეწარმეო რეესტრში არ მოწმდება სამეწარმეო იურიდიული პირი ამ საფირმო სახელწოდებით რეგისტრირებულია თუ არა, მით უმეტეს, რომ არ ზდება იმის შეფასება, რამდენად არის რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნად საფირმო სახელწოდება.

„სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, სა-

³² ლილუაშვილი გ., მეწარმეთა რეგისტრაციის არსი და მიზნები, თანამედროვე საკორპორაციო სამართლის თეორიული და პრაქტიკული საკითხები, ნ. ელიზბარაშვილის რედაქტორობით, თბილისი, 2009, 157.

³³ „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის, 28-ე მუხლის პირველი პუნქტის, „დ“ ქვეპუნქტი.

საქონლო ნიშნის ბათილად ცნობის საფუძველია, თუ სასაქონლო ნიშანი შეიცავს საფირმო სახელწოდებას, რომელზედაც უფლებები წარმოშობილია, სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე განაცხადის შეტანამდე, რის შედეგადაც ჩნდება აღრევის შესაძლებლობა. ჩნდება კითხვა: აღნიშნული ნორმის დანაწესი რამდენად ეხება იმ შემთხვევას, როდესაც პირი თავის საფირმო სახელწოდების სასაქონლო ნიშნად რეგისტრაციას ითხოვს, ხოლო იმავე საფირმო სახელწოდებით სხვა სუბიექტი უფრო ადრე იყო რეგისტრირებული? ვფიქრობ, აღნიშნული ნორმა, ამ უკანასკნელ შემთხვევას არ აწესრიგებს და ეხება მხოლოდ იმ საკითხს, როდესაც პირს სურს სხვისი საფირმო სახელწოდების სასაქონლო ნიშნად რეგისტრაცია.

უზენაეს სასამართლოს ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში განმარტებულია: „გასაჩივრებულ განჩინებაში აღნიშნულია, რომ „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ კანონი სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე უარის თქმის შესაძლო საფუძვლად ითვალისწინებს უკვე რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშნთან აღრევის შესაძლებლობის არსებობას. მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ საქატენტში სასაქონლო ნიშანი «ნ-ის წ-ი» რეგისტრირებული არ არის. აღნიშნულის გამო, იგი ვერც ადრინდელი პრიორიტეტის მატარებელი ვერ იქნება, ვინაიდან, საერთოდ არ წარმოადგენს სასაქონლო ნიშანს და შესაბამისად, ამ კანონით გათვალისწინებულ დაცვის ობიექტს „მოპასუხის საფირმო სახელწოდებისა და სს «ლ-ის» სასაქონლო ნიშნის მსგავსების არსებობა ხსენებული ნორმის მიხედვით არ არის სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის ბათილად ცნობის საკმარისი საფუძველი. ხსენებული ნორმის მიხედვით სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის საფუძველია სამი გარემოების ერთდროულად არსებობა: სასაქონლო ნიშანი შეიცავს სხვა იურიდიული პირის საფირმო სახელწოდებას, საფირმო სახელწოდებაზე უფლებები წარმოშობილია სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე განაცხადის შეტანამდე, ამ გარემოებების შედეგად ჩნდება მათ შორის აღრევის შესაძლებლობა. განსახილველ შემთხვევაში კი, პროდუქციის მწარმოებლების აღრევა არ ხდება.“³⁴ სასამართლომ აღნიშნულ საქმეზე საჩივარი განუხილველად დატოვა და მიიჩნია, რომ აღრევის შესაძლებლობა არ არსებობდა.

ერთნაირი საფირმო სახელის მქონე სუბიექტების სახელწოდების, როგორც სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ გადაწყვეტილების მიუხედავად, ბაზარზე აღრევის შესაძლებლობა (მამასადამე, რისკიც) მაინც დიდია. ეს კი ეწინააღმდეგება პატიოსანი ქცევის წესებს.

³⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 25 ნოემბრის გადაწყვეტილება №ას-1296-1316-2011.

საქართველოს კანონი „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“ „კონკურენტის ან მესამე პირის სასაქონლო ნიშნისა და საფირმო დასახელების თვითნებურ გამოყენებას“ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გამოვლინებად მიიჩნევდა.³⁵ თუმცა დღეს აღნიშნული კანონი ძალადაკარგულია და კანონმდებლობა დაცვის შესაბამის მომწესრიგებელ ნორმას აღარ ითვალისწინებს.

შეიძლება ითქვას, რომ აღრევის გამომწვევი ქმედების საზომი ჩვეულებრივი, საშუალო მომხმარებელი გახლავთ. მან არ იცის და არც არის ვალდებული ნაწარმის ყველა თვისებაში იყოს გათვითცნობიერებული ან კონკრეტული პროდუქტისა და მომსახურების სასაქონლო ნიშანი თუ საფირმო სახელწოდება ზედმიწევნით კარგად იცოდეს.

3. საფირმო სახელწოდების დაცვა არაკეთილსინდისიერი კონკურენტის აღკვეთის ნორმებით

ზემოთ საუბარი გვქონდა ნორმებზე, რომლებიც არაკეთილსინდისიერი კონკურენტის აღკვეთასა და საქმიანობის შემზღუდველი პრაქტიკის აკრძალვას (ანტიმონოპოლიური, იგივე ანტიტრესტული კანონმდებლობა) ეხება. ორივე ურთიერთდაკავშირებულია და მათი მიზანი საბაზრო ეკონომიკის ეფექტიანი ფუნქციონირების უზრუნველყოფა გახლავთ. ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა ეკონომიკური ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას არ უშვებს მაშინ, როდესაც კანონმდებლობა არაკეთილსინდისიერი კონკურენტის შესახებ ყველა მონაწილეს აიძულებს თამაშის ერთნაირი წესები დაიცვას, რითაც კონკურენტებს შორის კეთილსინდისიერ ბრძოლას უზრუნველყოფს. ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა არაკეთილსინდისიერი კონკურენტისგან დაცვის უზრუნველყოფას სპეციალური კანონით ახდენს, ზოგი კი – ზოგად ნორმებზე დაყრდნობით. აღნიშნული არა მარტო სამართლის სისტემაზეა დამოკიდებული, არამედ თითოეული ქვეყნის პრაქტიკაზე. არაკეთილსინდისიერი კონკურენტისთან ბრძოლის ერთ-ერთ საშუალებად თვითრეგულირებას ასახელებენ, რაც პრაქტიკით ნაკლებად დასტურდება.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენტის შესახებ კანონის კონცეფცია პირველად საფრანგეთში გაჩნდა, მიუხედავად იმისა, რომ იმ დროს არ არსებობდა არაკეთილსინდისიერი საქმიანობის რაიმე კონკრეტული აკრძალვა. სასამართლოებმა არაკეთილსინდისიერი კონკურენტისაგან დაცვის ყოვლისმომცველი და ეფექტიანი სამართლებრივი სისტემა საფრანგეთის

³⁵ „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენტის შესახებ“ საქართველოს კანონი, №288-IX, პარლამენტის უწყებანი №22-23, 30.07.1996.

სამოქალაქო კოდექსის 1382-ე მუხლის ზოგადი დებულების საფუძველზე შექმნეს. იგი მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებათა ჩადენის შემთხვევაში ზიანის სავალდებულო ანაზღაურებას ითვალისწინებს. პრინციპები, რომლებიც საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის 1382-ე მუხლის საფუძველზე სასამართლო გადაწყვეტილებებში შემუშავდა, საფრანგეთში კვლავაც არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან სასამართლო დაცვის მთავარ საფუძვლად რჩება.³⁶

გერმანიაში არაკეთილსინდისიერ საქმიანობასთან დაკავშირებით სპეციალური კანონმდებლობის ამოქმედება გახდა აუცილებელი, რადგან ამ საკითხთან დაკავშირებულ საქმეებზე სამოქალაქო კოდექსის ნორმების გავრცელება უარყვეს. შედეგად, 1909 წელს, ძალაში შევიდა „არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის შესახებ“ კანონი, რომელიც დღემდე არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტების აღკვეთის საქმეში მთავარ როლს ასრულებს. კანონი შეიცავს უპატიონსო და შეცდომაში შემყვანი კომერციული საქმიანობის შესახებ ორ ზოგად და მათთან ერთად სპეციალურ დებულებებს, მაგალითად, კომერციული საიდუმლოების დაცვის შესახებ.³⁷ გერმანულმა სასამართლოებმა ვაჭრობაში არაკეთილსინდისიერი პრაქტიკის აღმკვეთი ყოვლისმომცველი სისტემა შეიმუშავა, რომლის მიზანი არამხოლოდ კონკურენტების, არამედ მომხმარებლებისა და მთლიანად საზოგადოების დაცვა გახლავთ. აღნიშნული აქტი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ქმედებათა სანიშნუში ჩამონათვალს ითვალისწინებს.

როგორც გაერთიანებულ სამეფოში, ისე ამერიკის შეერთებულ შტატებში არსებული კანონმდებლობა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ სასამართლო გადაწყვეტილებების საფუძველზე განვითარდა, განსაკუთრებით კი სხვისი სახელის გამოყენებით გამოწვეულ სამოქალაქო სამართალდარღვევის (Passing-off) შესახებ საერთო სამართლის ნორმის საფუძველზე. როგორც გაერთიანებულ სამეფოში, აშშ-შიც არ იყო და არ არსებობს არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის სამოქალაქო სამართალდარღვევათა ყოვლისმომცველი რაიმე ნორმა. მიუხედავად ამისა, 1946 წლიდან შტატებს შორის ვაჭრობაში საკუთარი პროდუქტის შესახებ ცრუ განცხადებების საწინააღმდეგო შეზღუდული სამართლებრივი

³⁶ The French civil code, Translated by G. Rouhette, Professor of Law, with the assistance of Dr A. Rouhette-Berton, Assistant Professor of English, Great Britain, 2006.

³⁷ „Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb“, Translated by B. Duffett, Saarbrücken, 2010;

იხ., <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_uwg/index.html> [21.05.2013].

ნორმები მაინც იქნა გათვალისწინებული, რაც სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონის (The Lanham Act) 43(ა)-ე მუხლის სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ დებულებათა საფუძველზე განხორციელდა.³⁸

„ამ სფეროში ახალ საკანონმდებლო ინიციატივათა შორის შეიძლება აღინიშნოს 1986 წელს შვეიცარიაში მიღებული კანონი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის შესახებ, რომელიც შეიცავს ფართო ზოგად ნორმებს და დეტალურ წესებს, რომლებიც არეგულირებენ სპეციფიკურ ურთიერთობებს ბაზარზე, მაგალითად, მონურ იმიტაციას (Slavish imitation). 1990 წელს უნგრეთმა მიიღო კანონი არაკეთილსინდისიერი კომერციული პრაქტიკის აღკვეთის შესახებ, რომლითაც წესრიგდება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისა და ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის საკითხები; 1991 წლის ესპანეთის კანონი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ შეიცავს დეტალურ ნორმებს მომხმარებლებისა და კონკურენტების საზიანო პრაქტიკის მიმართ; და ბოლოს, 1991 წელს ბელგიაში მიიღო კანონი კომერციული პრაქტიკისა და მომხმარებელთა ინტერესების დაცვის შესახებ, რომელშიც განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა მომხმარებლის დაცვის პრობლემას.“³⁹ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის დამცავი ნორმები იორდანიაშიც აქვს, რომელმაც თავის კანონმდებლობაში პარიზის კონვენციის მე-10bis მუხლის მსგავსი დეფინიცია გაითვალისწინა.⁴⁰ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის დამცავი ნორმები კანადაში ჯერ კიდევ 1932 წელს მიიღეს.⁴¹

როგორც ვხედავთ, სხვადასხვა ქვეყნის მიერ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის განსხვავებული მიდგომა იქნა არჩეული. თითოეულ ქვეყანაში კანონის ეფექტიანობას მისი პრაქტიკაში რეალიზება განაპირობებს. ინტელექტუალური საკუთრების ამა თუ იმ ობიექტის

³⁸ Wolf B. D., Effective protection against unfair competition under section 44 of the Lanham Act, Vol. 82 Trademark Rep., 1992; იხ., <<http://heinonline.org/>> [21.05.2013].

³⁹ ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი – „საქპატენტი“, ინტელექტუალური საკუთრება, წიგნი I, დ. გაბუნია, მ. კვიმსაძისა და ზ. მელითაურის თარგმანი, დ. გაბუნია რედაქტორობით, თბილისი, 2001, 410.

⁴⁰ Haloush A.H., Legal Framework of Unfair Competition in Jordan: Scope of Application and Legal Protection, Journal of East Asia and International Law, 2009, 54.

⁴¹ Freer, E. R., Some Concepts of Unfair Competition at Home and Abroad, Vol. 31, Trademark Rep., 1941, 55; იხ., <<http://heinonline.org/>> [21.05.2013].

დამატებითი სამართლებრივი დაცვა ინტელექტუალური საკუთრების ყველა სფეროსთვისაა დამახასიათებელი. მნიშვნელობა არ აქვს, იგი საფირმო სახელწოდებასთან, გამოგონებასთან, ლიტერატურულ ნაწარმოებთან თუ რომელიმე სხვა ობიექტთან იქნება დაკავშირებული.

პარიზის კონვენციის მე-10bis მუხლის შესაბამისად, პარიზის კავშირის წევრი ქვეყნები ვალდებული არიან, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან დაცვა უზრუნველყონ, თუმცა მათ არ გააჩნიათ ვალდებულება, ამისათვის სპეციალური კანონმდებლობა მიიღონ. მაგრამ თუნდაც არსებული კანონმდებლობის საფუძველზე, უნდა აღიკვეთოს ყველა ის აქტი, „რომელიც ეწინააღმდეგება კომერციული საქმიანობის პატიოსან წესებს“, ვინაიდან საქართველოც სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის წევრ ქვეყანას წარმოადგენს,⁴² ეროვნულმა კანონმდებლობამ უნდა უზრუნველყოს ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტების დაცვა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტისგან. გარდა ამისა, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ კანონმდებლობის ეფექტიანობა სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობაზე დიდად არის დამოკიდებული. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის საკითხებთან დაკავშირებული სამართლებრივი სისტემის განვითარებისათვის შეიძლება სამოქალაქო სამართალდარღვევათა შესახებ ზოგად დებულებაში მოცემული მოკლე ფორმულირება საკვებით საკმარისი საფუძველი იყოს მაშინ, როდესაც ყველაზე შთაბეჭდავად დაწერილ საკანონმდებლო აქტს შეუძლია მიგვიყვანოს არასასურველ შედეგებამდე. ბუნებრივია, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ არაკეთილსინდისიერი კომერციული საქმიანობის რეგულირების ნათელი და დეტალური წესები უსარგებლოა. იგი ბაზარზე ქცევის მიმართ გამაფრთხილებელ გავლენას მაინც მოახდენს. მაგრამ სასამართლოების მიერ ასეთი რეგულირების გამოყენების გარეშე მათ შედეგი არ ექნებათ.

საინტერესოა, რა საჭიროა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღმკვეთი კანონის არსებობა, როდესაც არსებობს სპეციალური კანონები სამრეწველო საკუთრების დაცვის სფეროში?! ვინაიდან არაკეთილსინდისიერი ქმედებათა ფართო სპექტრი არსებობს, მაგალითად, შეცდომაში შემყვანი რეკლამა ან კომერციული საიდუმლოების დარღვევა, ჩვეულებრივ, სამრეწველო საკუთრების სფეროში კონკრეტული კანონებით არ წესრიგდება. ამრიგად, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ კა-

⁴² საქართველო შეუერთდა პარიზის კონვენციის სტოკჰოლმის აქტს სსრ კავშირის (სსრ კავშირი პარიზის კონვენციის მონაწილე გახდა 1965 წ.) დროს აღებული ვალდებულებების გაგრძელების შესახებ დეკლარაციის საფუძველზე. ეს მოხდა კონვენციის არსებობის 111 წლის თავზე – 1994 წლის 18 იანვარს.

ნონდებლობა საჭიროა სამრეწველო საკუთრების შესახებ მომწესრიგებელ ნორმათა შესავსებად ან ისეთი დაცვის მისანიჭებლად, რისი უზრუნველყოფაც არც ერთ ამ კანონს შეუძლია.

გერმანიის კანონი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტების დაცვასაც ეხება, მაგალითად, როგორცაა საქონლისა თუ მომსახურების ნიშნები, კანონი განასხვავებს ნაწარმთან დაკავშირებულ აღრევას მიღწევებთან დაკავშირებული აღრევისგან.⁴³ პასუხისმგებლობის დაკისრებისთვის აუცილებელია დადგინდეს აღრევისა და ზიანის არსებობა. გერმანული სამართალი აღრევის მაღალი დონის არსებობაზეც აკეთებს დათქმას.

1996 წლის 25 ივლისის საქართველოში კონკურენციის შესახებ პირველი საკანონმდებლო აქტი იყო მიღებული – კანონი „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“⁴⁴. იგი დღეს ძალადაკარგულია. მის ნაცვლად 2005 წლის 3 ივნისს ძალაში შევიდა „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონი.⁴⁵ ეს უკანასკნელიც ძალადაკარგულად გამოცხადდა და ბოლოდროინდელი ცვლილებების შესაბამისად, 2012 წლის 8 მაისს დამტკიცდა „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რომელშიც მთელი რიგი ცვლილებები იქნა გათვალისწინებული⁴⁶.

სახელის უფლების თავში, საფირმო სახელწოდების მატარებელ პირს თავისი უფლებების დაცვისას შეუძლია მოითხოვოს ღირსების დაცვა, როდესაც მას სახელს უტეხენ, მისი სახელის გამოყენებისას ზიანის ანაზღაურება, ან ორივე ერთად.

უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის შესახებ საკმაოდ მწირია. ერთ-ერთ ასეთ გადაწყვეტილებაში არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის არსი პარიზის კონვენციის ნორმებზე დაყრდნობით არის განმარტებული. მოცემული გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა ემყარება შემდეგს: „სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის მე-10bis მუხლი (არაკეთილსინდისიერი კონ-

⁴³ „Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb“, Translated by B. Duffett, Saarbrücken, 2010;

იხ., <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_uwg/index.html> [21.05.2013].

⁴⁴ „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონი, №288-IX, პარლამენტის უწყებანი №22-23, 30.07.1996.

⁴⁵ საქართველოს კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“, №1550-IX, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე №31, 27.06.2005 (ძალადაკარგულია, 08.05.2012).

⁴⁶ საქართველოს კანონის „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“, № 6148-IX, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 08.05.2012.

კურენცია): კავშირის ქვეყნები შებოჭილნი არიან ვალდებულებებით, უზრუნველყონ თავისი მოქალაქეებისათვის ეფექტური დაცვა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტს შეადგენს ნებისმიერი კონკურენციის გაწვევის აქტი, რომელიც ეწინააღმდეგება სამეწარმეო თუ კონკურენციული საქმიანობის პატიოსან ჩვევებს. იკრძალება ყველა ისეთი ქმედება, რომელმაც რაიმე სახით შეიძლება გამოიწვიოს აღრევა კონკურენტის საწარმოსთან, საქონელთან ან სამრეწველო, თუ კომერციულ საქმიანობასთან.⁴⁷ აღნიშნული განმარტების შესაბამისად, მოცემულ საქმეზე, სასამართლომ კონკურენტის ქმედება აღრევის გამომწვევ საფუძვლად მიიჩნია და საქმე ქვემდგომ სასამართლოს განსახილველად ხელახლა გადაუგზავნა. აღნიშნული გადაწყვეტილება ნათელი მაგალითია იმისა, თუ რატომ არსებობს ეროვნულ კანონმდებლობაში არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის ნორმების შეტანის აუცილობელობა.

დასკვნა

იმისათვის, რომ ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტები სათანადოდ იქნეს დაცული, უპირველეს ყოვლისა, კონკურენციის შესახებ კანონის სრულყოფაა საჭირო, ვინაიდან ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში არსებული კანონები საკმარისად ყოვლისმომცველი არ არის.

პარიზის კონვენციამ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა სამრეწველო საკუთრებას დაუკავშირა. შესაბამისად, საქართველო, როგორც პარიზის კონვენციის წევრი ქვეყანა, ვალდებულია, აღნიშნულ უფლებათა სათანადოდ დაცვა არამარტო განსაკუთრებული უფლების ფარგლებში უზრუნველყოს, არამედ მაშინაც, როცა მისი დაცვა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ნორმებზე დაყრდნობით არის საჭირო. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისგან დაცვა განსაკუთრებული უფლებებით დაუცველ ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებს ხელს უწყობს.⁴⁸

რა თქმა უნდა, კანონმდებლობა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ არასდროს იქნება ისეთივე კონკრეტული, როგორიც, მაგალითად, „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ კანონი გახლავთ. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ კანონმდებლობის ეფექტიანი სისტემის

⁴⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2000 წლის 11 ოქტომბრის გადაწყვეტილება №3კ/589.

⁴⁸ Intellectual Property Reading Material, WIPO, Geneva, pub No 476 (E) 1998, 124.

შექმნა ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტების დამატებით დაცვას ხელს შეუწყობს. იგი ერთგვარი გარანტი იქნება. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის ნორმების საჭიროება დგება მაშინ, როდესაც სპეციალური კანონით შეუძლებელია არაკეთილსინდისიერი ქმედებისგან დაცვა.

საქართველოს კანონი „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ ვერ უზრუნველყოფს კონკურენტთა უფლებების სათანადო უზრუნველყოფას. კანონში არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ქმედებათა ჩამონათვალი მოცემული არ არის და პასუხისმგებლობის კონკრეტული ღონისძიებების შესახებაც არ არსებობს რაიმე მითითება. შესაბამისად, მიზანშეწონილია კანონში ისეთი ნორმების გათვალისწინება, რომლებიც კონკურენტთა უფლება-მოვალეობებს მოაწესრიგებდა. ასევე, საჭიროა, აქცენტი გაკეთდეს არა მარტო კონკურენტთა უფლებების დაცვის თვალსაზრისით, არამედ მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კონტექსტშიც. სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის თანახმად, ქმედებები, რომლებიც შეიცავს შეცდომაში შემყვან მითითებებს ან განცხადებებს საქონლის წარმოების ტექნოლოგიის შესახებ, მახასიათებლების შესახებ, მათი ხარისხის შესაბამისობის შესახებ, მოცემული ნაწარმის ბუნების შესახებ და ა.შ., მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მთავარი იარაღი უნდა იყოს. მაგრამ საქართველოში ამჟამად მოქმედი კანონი მომხმარებელთა უფლებებს აღნიშნული მოთხოვნების თვალსაზრისით ვერ იცავს და დასახვეწია.

„თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონში ბევრი ახალი ინიციატივაა, მაგალითად, კონკურენციისა და სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო, რომელიც ბაზარზე თანასწორი კონკურენციის მოწესრიგებაში მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს. ეკონომიკურ აგენტს თუ მიაჩნია, რომ საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევის შედეგად კონკურენციის სფეროში მას უშუალოდ მიაღდა ქონებრივი ზიანი, კონკურენციისა და სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს საჩივრით მიმართავს. ეს კონკურენციის აღკვეთის თვალსაზრისით, წინააღმდეგობა ნაბიჯია. თუმცა დასახელებული კანონი ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებზე არ ვრცელდება, რაც კიდევ ერთი დასტურია იმისა, რომ კანონი ანტიტრესტული სამართლის და არა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთას აწესრიგებს. თუმცა ორივე მათგანის არსებობა სავლდებულია და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისგან დასაცავად ერთმანეთს ავსებენ⁴⁹.

⁴⁹ Bang H. S., Comparative Analysis of Unfair Competition Regulations: Its Meaning and Role for the Future, Korean Journal of Law, Vol. 19, 1991, 103.

შესაძლოა, უკეთესია სპეციალური კანონის მიღება, როგორც ეს გერმანიაშია, რომელიც არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთას მოაწესრიგებს. მისი მეშვეობით ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტების დამატებითი დაცვა იქნება უზრუნველყოფილი. აღნიშნული საბაზრო ეკონომიკური ურთიერთობების მოწესრიგებასა და ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტების დაცვას ხელს შეუწყობს.

ინტელექტუალური საკუთრების ერთ-ერთი ობიექტის, საფირმო სახელწოდებასთან დაცვასთან დაკავშირებით, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის ნორმების აუცილებლობა ნათელია. „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი ერთი და იმავე საფირმო სახელწოდებით იურიდიული პირის დარეგისტრირების შესაძლებლობას იძლევა. ასეთ შემთხვევაში სამოქალაქო ბრუნვაში ორი იდენტური აღნიშვნა იქნება ჩართული, რაც განსაკუთრებულ ყურადღებას ითხოვს, რათა არ განვითარდეს არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია. პარიზის კონვენციის თანახმად, მონაწილე ქვეყნებმა საფირმო სახელწოდების დაცვა სპეციალური რეგისტრაციის შემოღების გარეშე, ფირმის რეგისტრაციის საფუძველზე უნდა უზრუნველყონ. მიუხედავად ამისა, თუ საფირმო სახელწოდება, როგორც სასაქონლო ნიშანი, იმაგდროულად არ იქნება დარეგისტრირებული, საფირმო სახელწოდების, როგორც ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტის, დაცვა ვერ მოხდება. „სასაქონლო ნიშნების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის „ვ“ პუნქტის მიხედვით, ნიშნად არ რეგისტრირდება მხოლოდ ისეთი აღნიშვნა, რომელიც აღრევის გამომწვევ საფირმო სახელწოდებას შეიცავს. არ არის მოწესრიგებული ისეთი შემთხვევა, როდესაც პირი სასაქონლო ნიშნად თავის საფირმო სახელწოდების რეგისტრაციას ითხოვს მაშინ, როდესაც იდენტურ საფირმო სახელწოდებაზე უფლება მანამდეა წარმოშობილი, მაგრამ უფლება სასაქონლო ნიშანზე არაა რეგისტრირებული.

კანონმდებლობით საფირმო სახელწოდება სასაქონლო ნიშნად რეგისტრაციის გარეშეც უნდა იყოს დაცვალი. მის მფლობელს, თუ მან უფრო ადრე მოახდინა ფირმის გარკვეული ამგვარი საფირმო სახელწოდებით რეგისტრაცია, უნდა შეეძლოს თავისი იდენტური საფირმო სახელწოდების ყოველგვარი გამოყენების აკრძალვა. ხშირ შემთხვევაში, ბაზარზე იდენტური საფირმო სახელწოდების არსებობით მოტყუებული მომხმარებელი რჩება. ეს იმითაა გამოწვეული, რომ საშუალო დონის მომხმარებელმა არ იცის და არც მოეთხოვება იცოდეს იურიდიული პირის საიდენტიფიკაციო კოდი. იგი ნდობას გარკვეული საფირმო სახელწოდების სუბიექტს უცხადებს და სურს მისი პროდუქცია. ბაზარზე ერთი და იმავე საფირმო სახელწოდების არსებობა აღრევისა და შეცდომაში შეყვანის რისკს იწვევს.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღმკვეთი კანონმდებლობა კი ყველა ისეთ შემთხვევას მოაწესრიგებს, რომელთა წინასწარ პროგნოზირება შეუძლებელია. იგი ინტელექტუალური ობიექტების დასაცავად დამატებითი დაცვის გარანტია იქნება. მრავალი ქვეყნის გამოცდილებამ აჩვენა, რომ შესაძლებელია არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ კანონმდებლობის მოქნილი სისტემის შექმნა, რომელიც საქართველოსთვისაც ეფექტიანი იქნება.